עיוותה ההיסטוריה את סיפורי גבורתה, ולא הגיעו עדינו המארגעות בצורתם הנאמנה? האם פגם זה מקורו ב־נפשנו אנו, או שמא כזה הוא הטבע האנושי בכל מקום וזמן? ואם כאלה הם — היאך זה שהחברות האנושיות מיכלות ללא הרף ממלחמה למלחמה? מה רב השוני בין תמונת ההקרבה בעיתון היומי ובספר ההיסטוריה, אי בכתבי המשורר, לבין אותה תמונה בבית־הקפה, בבית או בשכונה. ואם כך על שום מה מסכימים בני־האדם לעסוק בעניין שהם מתעבים אותו — המילחמה... (67).

...המשיכה בעקשנות בשלה: „ואמרו לנו, ספינת המולדת ניצבת לנוכח אשונות ואתם חושבים לברוח?!"

„אה, אני מודה שנדהלתי והתחנכתי ללאומיות, אבל שיב לא איכפת לי דבר. הבה נדבר על נושא אחר..."

„אין זה חשוב לך שהמולדת תנצח?"

חייך בייאוש ואמר: „חשוב לי לחיות בשלום וב־אושר. אם יתגשמו באמצעות הנצחון — ברוך הבא, ואם יבואו דרך התבוסה — ברוכה תהיה היא"...

...אמר: „אילמלא ניצחו הם במילחמת יוני, מה היו עושים אנשים כמותנו? הבה התבוסה, על אף הרוע שבה, אינה נקייה מברכה ומתועלת למקופחים"...

...„האם נוכל להיות מאושרים ובעלי כבוד אם תבים אותנו ישראל?"...

ג. „פורענויות השלום אינו נופלות מפורענויות המילחמה"

„אהבים וגשם" הם, כדיברי אחד מגיבורי הרומן: ...ימי־הינון יורדים עלינו ללא הרף כגשם... (68). והאהבה היא אהבת שלוש הדמויות הנשיות — עליאת, סניה ומונה. אין זו המילחמה המפעילה את המכניזם הטראגי של הסיפור או, כפי שטוענת עליאת, אחותו של איבר־הים: ...פורענויות השלום אינן נופלות מפורענויות ה־מילחמה... (87).

הפורענויות והביעותים של נג'יב מחפזו, הם ביעותי המטמורפוזה העוברת על העם המצרי, במיגוון של ני־גודי־דורות. המבוגרים מסמלים רעיונות מסורתיים ש־זמנם תם. נג'יב מחפזו טרזן, או מציג את הבעייה, בכך שרק מעטים מבני מצרים התאימו עצמם לצרכים ה־חדשים. כך שמרבית המשכילים מנוכרים לחברה ה־סובבת, כבולים במונחים מסורתיים של כבוד ומוסר צבוע. נג'יב מחפזו מעלה באהבים וגשם את גלריית גיבוריו בני המעמד הבינוני והגבוה, דמויות העוינות את הריפורמה והמהפכה המצרית, המבקשות להגר ממצרים. חלקם אדיש לתבוסת מצרים ב־67'...

הדמות המרכזית ב„אהבים וגשם", חוסני חיג'אזי, אדם בן 50, רווק מנוכר, אינו מוכן להקים מישפחה. הוא משולל השקפת־עולם. אינו מסוגל להזדהות עם מטרה חברתית כלשהי, וסולד מכל אחריות אישית למצב, שבו רק הכסף והמין מעניינים אותו. ההיפך מדמותו הוא דמויות הגשים בספר, הבולטות בעצמאותן, בהשקפותיהן המודרניות יותר מאלה של הגברים על החיים, האהבה, הנישואין, העבודה ותפקיד האשה בחיי המישפחה. גשם שאימצו לעצמן את ערכי המוסר החדש בניגוד לגברים, המעוגנים עדיין בעבר של אמונות תפלות ומוסר צבוע.

אחת הנשים, ניהאד, שואלת: ...„מדוע אינך מדגיש על רצונך להינשא באחד מכתבי־העת?

צחק חסן, צחק גם צפאת וחיזק את הרעיון: „מציע אני מודעה בגוסח זה: ח"ח, עורך־דין מצליח, עשיר ממוצע אריסטוקרטי, בשנות הארבעים, אמריקאי ברוחו, וישראלי בהשקפותיו, מעוניין בנערה בת עשרים, משכי־לה, מודרנית ויפה למטרות נישואין..."

המשיך חסן חמודה בצחוקו ואמר: „ואזכה לתשובה מהירה משר המישטרה"... (67).

„אהבים וגשם" הוא ספר עצוב, הנקרא בחטף, ש־שיחות גיבוריו קצרות ולעיתים עוקצניות: ...אמרנו להרכיב על גופנו המשותף כנפיים, והנה הפכו קביים... (118). נג'יב מחפזו מצליח להביא, באירח אמין, את עיקר הבעיות הקיומיות המטרידות את השיכבה המש־כילה במצרים.

סיומו של הסיפור מפתיע, ולא ברור אם הוא נכתב באירוניה או ברצינות. חסן חמודה, עורך־הדין המפולח, פוגש באבו נאצר אל־כביר, איש ההתנגדות הפלסטינית, המכריז על האפשרות שטובת הערבים ככלל תצדיק הקרבת ערבים, ושהפלסטינים מפיחים רוח חדשה של הזדהות עם הגורל הערבי בקרב בני המעמד הבינוני והעליון.

מן הראוי להזכיר עמדה פוליטית שנקט נג'יב מחפוז אחרי מילחמת יום־הכיפורים בעיתונות המצרית, וטען שעל הערבים, לאחר שהשיבו לעצמם את כבודם, חצו את התעלה ועברו את מחסום הפחד. הגיעה עת שבה מוטל עליהם להתפנות לשיקום התרבותי והחברתי של עמי ערב, כדי שלא ישובו להיות רועי־גמלים ופלאחים עניים לכשיאזל הנפט הערבי.

מחפוז הוסיף וקבע, שעל הערבים לסיים את המצב הבלתי־טיבעי של מילחמה־מתמדת, העומדת כסכר בפני הקידמה. דיעות אלה משקפות טענת־יסוד נוספת, ה־עוברת כחוט־השני ביצירותיו של מחפוז, זו הטענה שהבעייה הערבית אינה ישראל והסיכסוך הישראלי־ערבי, אלא הפיגור החברתי־תרבותי והמוסר הישן.

למיקרא סיפורו של מחפוז, עולה המחשבה בדבר דלותה של הסיפרות העברית המתקשטת בנוצות־טווס זרות, והחסרה את מתח הביעותים החברתי שבו לכודה כל שורה ושורה בסיפורו זה של נג'יב מחפוז ובספריו האחרים.

אי־אפשר יותר

נמר של נייר מארח:

עם הקונצפטואליזמים האלה. הולך וצומח פה דור שלם של משוררים ואמנים שעוסקים בעבודתם בחקר המחקר. אם שירה היא, במובן מסויים, מחקר של החיים, אז יכול להיות יופי לעסוק במחקר־עצמי — אבל עד איפה? לכל היתר יש לנו כאן מחקר־חיים יד־תשיעית. כך ששוב אנחנו חוזרים לשירה פורמאליסטית נוקשה וסגורה, כמו במחצית הראשונה של המאה.

למשמעות כבר אין משמעות, ועשיית שירה היא עיסוק במיבנים צורניים טהורים. אסתטיקה צרופה, במיקרה הטוב. אבל קר בבטן בלי אספרי. נראה לי שתהיה זו שטות מצידי לכתוב מאמר. שוב מילים, מילים ועל העניין וכו'. אז נראה לי שהתשובה היחידה הבאה בחשבון היא באמצעות שיר קונצפטואלי גרוע. שיר שיתקוף את התופעה בתוכנו ויכיל אותה בתבניתו. משהו כמו להילחם במיפלצת בשיטות שלה:

נצמרף גם כן למישחק / למה לא?
הרי למשמעות ממילא ככר אין משמעות וכל שנותר
הוא לשחק בקונצפציות של הדברים ולא בדברים עצמם.
אין
לי
מישג לאן יובילו המושגים
האלה
מה שכטוח שנגמרו בירורי העניינים אחת
ולתמיד. אין עניינים.
המאה הבאה שייכת כולה למוח המהיר התאבדות סמאנטית
נקייה של חושים, גפיים, דם, זרע, תאי־עצב —
— רגישויות —
במקום: מיטה מוצעת בקפידה ותא אחד קטנטן מרופד
בשמיכות סמיטיות
מדיף ריח סטרוקטוראליסטי גמיש —
מעבר לזיעה. מעבר לזיעה, לגועל, לחיצפה, לחרדה
ואפילו לרחמים־העצמיים.
צריך מזח קר שישקוף במאזן / רק על מוחות קרים
משהו כמו
אובייקטיביות סטרילית שתיתן סימנים
צופנים סוציו־כימיים למערכת חשיכה מדעית־פטאליסטית
משוחררת מריחות יער פאנאני.
אצילו המיסטיקה משוכפלת כעת כניתון עכשווי
אלוהים מתחפש למימסר אוטומאטי
אכל אכל אכל
אני יושב כעת כפתח המערה
שלוש פירמידות אל.אם.רי. סינתטי בכטן,
בנזדרין,
סטריכנין
ורעל־עכברים ומשחק באלה.
אילי תעבור איזו חיה כאן ויהיה משהו לבשל
לארוחת־הערב.

עודד פדר

בחטף

פרס נובל ל„מס עיזבון"

בירושלים נערך ערב בהשתתפות יוצרי כתב־העת עכשיו, שבו השתתפו המשוררת **יונה וולך**, המבקר **גבריאל מוקד** ואחרים ● הנוסח העיברי של הרצל מאת העיתונאי **עמוס איילון**, ראה אור בימים אלה. מחזמר שהוצג בברודוויי על־פי סיפרו זה של איילון נחל כישלון והורד תוך שבוע מעל קרשי הבימה ● המשורר הגרמני ממוצא יהודי, **חיינץ פיונטאק**, זכה בפרס ביכנר, הפרס הספרותי המכובד ביותר בגרמניה ● במסיבת־הנעילה של כתב־העת קשת שבעריכת המשורר **אהרן אמיר**, השתתפו גם הסופרים **עמוס עוז, א.ב. יהושע, אשר רייך** ואחרים. בין שאר דבריו במסיבה אמר א. ב. יהושע: „מחר יצינו פגישה זו כאסיפת־בחירות, ורבין

שימעון פרס וא. ב. יהושע
„אפשר לפתוח אסיפה"

„יאכל את עצמו" ששלח את שיריו למאזניים ולא לקשת. איך שלא יהיה, טעינו שסגרנו את קשת. אפשר לפתוח כאן אסיפת־בחירות ויש כאן קהל ויש התחלה לרשימה ממשית, ואצלנו לא יהיה ויכוח מיהו ראש הרשימה. אתה, אהרן (אמיר) ראש הרשימה." בין שאר הנוכחים במסיבה בלטו שר־הביטחון **שימעון פרס** ויועץ ראש־הממשלה לענייני־עיתונות, **דן פתיר** ● מישרד־האוצר חומד את כספי פרס נובל, שבו זכה בשעתו הסופר **ש.י. עגנון**. שילטונות־המס תובעים עתה מיורשיו של עגנון מס ותשלום רטרואקטיבי עבור זכויות־יוצרים שיורשי עגנון אמורים לקבל ב־50 השנים הבאות. הגיב על כך משורר ירושלמי: „הממשלה חייבת לכסות את ההפסדים הנגרמים לה עקב תמיכה בסופרים ממקורבי השילטון שלא זכו בפרס נובל, דוגמת **חיים חזז**." מן הראוי לציין כי בחייו לא זכה ש.י. עגנון מעולם במענק, סובסידיה או הטבה אחרת כלשהי מאוצר המדינה ● שני ספרים מתורגמים משל **הרמן הסה** ראו אור בעיברית. הספרים הם גרטרוד והאחוזה רוסהלדה ● בהוצאת תמוז **ראה** השבוע אור ספר־שיריה השני של המשוררת הצעירה **סמדר שיר**, געגועים עוגנים בחוף שקט. הספר מכיל 37 שירי געגועים, תמיהות ועצב.